

ПОЛІТИЧНА МОБІЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Базовою ознакою демократичного розвитку суспільства є реальна участь громадян у політичному житті держави. Йдеться про їх здатність здійснювати визначальний вплив на вирішення питань загальнонаціонального та місцевого значення шляхом безпосередньої або опосередкованої участі. Драматичні події в Україні кінця 2013 – початку 2014 рр. засвідчують зростання рівня участі громадян не лише в питаннях внутрішньополітичного розвитку, а й в обранні геостратегічного вектора суспільного поступу країни. Як демократичний, так і недемократичний типи модерної політичної системи припускають певний рівень політичної участі, яка здійснюється автономно або за допомогою чинника мобілізації. Відтак, з'ясування причин вибору індивідом (групою) тих чи інших форм політичної участі, міри їх політичної активності за різних політичних режимів актуалізує дослідження сукупності внутрішніх та зовнішніх факторів, які безпосередньо пов'язані із феноменом політичної мобілізації. Процеси демократичної трансформації супроводжуються кардинальними змінами в інституційній структурі політичної участі, де засобами політичної мобілізації громадян виступають політичні партії, неурядові організації, громадські рухи та ініціативи. У сучасному інформатизованому суспільстві зростає роль засобів масової інформації як важливого інституту залучення громадян у процеси суспільно-політичної комунікації. Попри існування значної кількості наукових праць, де здійснено аналіз сутності та форм залучення громадян до участі в політиці, у вітчизняній науковій літературі не отримали належного висвітлення сучасні детермінанти й технології політичної мобілізації громадян України. Зазначені обставини й зумовили вибір теми дослідження. **Мета дослідження:** спроба систематизації національної практики політичної участі і тенденцій розвитку цього інституту в Україні. **Завдання дослідження:** проаналізувати суть політичної мобілізації. Основою дослідження є сукупність загальнонаукових та філософських принципів пізнання – об'єктивності, детермінізму, системності, історизму, міждисциплінарного підходу тощо. Надзвичайно важливим для цілісного дослідження чинників мобілізації політичної участі, що визначають політичну активність громадян, є системний підхід, оскільки він дав змогу розглянути політичну мобілізацію не просто як координацію дій громадян, а як єдину, комплексну, цільову програму, у якій усі чинники є тісно взаємопов'язаними та взаємообумовленими. Застосування неінституційного методологічного підходу та структурно-функціонального аналізу сприяло вирішенню дослідницьких завдань шляхом вивчення інститутів політичної системи, що забезпечують певні рівні автономної або мобілізованої участі громадян, зокрема держави, політичних партій і громадських організацій, засобів масової комунікації тощо. Соціокультурний підхід дозволив виявити вплив соціально-політичних і культурних цінностей як чинників мобілізації, передумови формування в громадян України активістського типу політичної культури, їх залучення до політичного процесу відповідно до демократичних принципів і норм. **Об'єкт дослідження** – політична участь як різновид соціальної активності форма інституційного та позаінституційного залучення громадян у політичний процес. **Предмет дослідження.** – інституційний та політико-культурний вимір політичної мобілізації в контексті активізації політичної участі громадян в Україні етапі демократичної трансформації. Подальша розбудова України стимулює пошук загальнонаціональних ідейнодуховних орієнтирів, здатних мобілізувати суспільство, зміцнити державу, вивести її на високий рівень цивілізованості й культури. Історія і сьогодення політична практика свідчать, що послідовна боротьба за зміцнення української державності взаємопов'язані із таким почуттям як патріотизм [1, с. 340]. Патріотизм – явище соціально-історичне, що має особливі прояви у різні історичні епохи. Адже кожна людина, соціальна група має власні специфічні інтереси, чим визначається розуміння патріотизму [2, с. 224]. Деякі науковці зазначають, що патріотизм є позапартійною цінністю, донаціональним феноменом, який зберігає загальногромадянський характер а «патріот любить країну, а не державу, не владу» Під час національних рухів «патріотизм» починають пов'язувати з єдністю нації та її змаганнями за державність [3, с. 239]. У найзагальніших рисах патріотизм слід визначити як любов до батьківщини, що здатна викликати активність громадян, навіть організувати їх задля здійснення подвигів в ім'я вітчизни. Проте така мобілізація громадян в умовах сучасних політичних процесів, як їх заохочення до політичної участі, не завжди тотожна політичній активності [4, с. 15–18]. Традиційні форми політичної участі (голосування на виборах, демонстрації, суспільні рухи тощо) сьогодні доповнюються новими видами політичної діяльності громадян: від підписання онлайн-петицій до організації політичних флешмобів) Однак, на жаль, загалом для громадян будь-якої країни природно бути байдужою, апатичною масою, що за певних умов є вигідно для політичних акторів. Сутність та прояви патріотизму аналізували мислителі у різні історичні часи [5, с. 120–127]. Аналізуючи різні аспекти сутності та причин політичної мобілізації, слід не дивлячись на потужні напрацювання в різних наукових галузях, сьогодні актуальним видається аналіз патріотизму як складової політичної мобілізації, що має різне підґрунтя і здатність стати потужним механізмом активізації політичної поведінки сучасних українців [6, с. 120–1277]. У деяких розвинених державах (США, Німеччині, Японії, «східно-азійських тиграх») патріотизм і політична мобілізація стали вагомими чинниками економічного розвитку, вивели їх на перші позиції у світі. Зокрема, американський патріотизм, що виразно проявився після трагедії 11 вересня 2001 р., також існує віддавна. Він сформувався в строкатому (з расової та етнічної точки зору) суспільстві ще в першій половині XIX ст. Упродовж останньої третини XX ст. у США пропагується ідея мультикультуралізму, яка підкреслює принципи рівних можливостей та взаємної поваги усіх мовних, расових, гендерних груп, яка здатна підірвати національну єдність. Проте, поки що 90 % респондентів заявили, що коли йдеться про політичні питання, вони думають про себе як про американців; 86 % опитаних відзначили, що вони є «дуже» гордими, що належать до американської нації [7, с. 247-275]. **Висновок:** Причини вказаних тенденцій криються, на мій погляд, у відсутності цілісної системи політичної соціалізації, розвинених інститутів політичної участі; наявності слабкої взаємодії політичних лідерів та органів державної влади щодо активізації партиципації громадян. Крім того, усвідомлену громадянами потребу в політичній участі не задовольняли можливості, надані політичною системою. Пересічний українець характеризується відсутністю таких показників «демократичної участі», як суб'єктивна впевненість в ефективності своєї участі, почуття громадянської відповідальності та політичної довіри один до одного і до інститутів державного і місцевого управління, членство в організаціях, що артикулюють і акумулюють суспільні інтереси, невикорінена культура участі, під якою розуміються позитивні установки щодо громадянського обов'язку, громадянської довіри, ефективності і лояльності.

Список використаних джерел

1. Возняк В. С. Метафізика рассудка и разума [Текст] / В. С. Возняк. К.: Самватас, 1994. 340 с.
2. Сміт Е. Національна ідентичність [Текст] / Е. Сміт. – К.: Основи, 1991. 224 с.
3. Рябов С. Г. Політологічна теорія держави [Текст] / С. Г. Рябов. К.: ТанDEM, 1996. 239 с.
4. Мацієвський Ю. В. Сила народу чи сила влади: порівняння кризи 2004–го та 2014 років в Україні / Ю. В. Мацієвський // Економічний часопис– XXI. 2014. 1–2(1). С. 15–18.
5. Степаненко В. Громадські організації в патерналистському суспільстві / В. Степаненко // Українське суспільство 1992–2013. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг / за ред. В. Ворони, М. Шульги. К.: Ін-т соціології НАН України, 2013. С. 120–127.
6. Сучасна українська політика. Аналітичні доповіді Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України С. 120–1277.
7. Multiculturalism in American Public Opinion (research) [Text] / Jack Citrin, David O. Sears, Christopher Muste, Cara Wong // British Journal of Political Science. 2001, April 01. P. 247-275.